

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Факультет педагогічної освіти

Кафедра освітології та психолого-педагогічних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ
2023 р.

ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

Навчальна / психолого-педагогічна

для студентів 1-го курсу

спеціальності	013 Початкова освіта
освітнього рівня	першого (бакалаврського)
освітньої програми	013.00.01 Початкова освіта

Київ – 2023

Розробники:

Ганна ІВАНЮК, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка;

Олена ВЕНГЛОВСЬКА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка;

Леся КУЗЕМКО, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка;

Алла СІЧКАР, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка

Валентина ДЕМ'ЯНЕНКО, викладач кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка.

Програму практики розглянуто і затверджено на засіданні кафедри освітології та психолого-педагогічних наук
Протокол від 08 лютого 2023 р. № 1

Завідувач кафедри Людмила ХОРУЖА
(підпис)

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми
(керівник проектної групи) Геннадій БОНДАРЕНКО
(підпис)

___ . ___ . 20___ р.

Програму практики перевірено

Заступник декана Леся КУЗЕМКО
(підпис)

___ . ___ . 20___ р.

Пролонговано:

на 20___/20___ н. р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___» 20___ р., протокол № ___

на 20___/20___ н. р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___» 20___ р., протокол № ___

на 20___/20___ н. р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___» 20___ р., протокол № ___

на 20___/20___ н. р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___» 20___ р., протокол № ___

1. Опис практики

Найменування показників	Характеристика за формами навчання	
	денна	заочна
Вид практики	обов'язкова	
Загальний обсяг кредитів / годин	3/90	
Курс	1-й	1-й
Семестр	2	2
Кількість змістових модулів з розподілом:		
Обсяг кредитів	3	3
Обсяг годин:	90	90
Тривалість (у тижнях)	2	2
Форма семестрового контролю	Залік	Залік

2. Бази практики

Заклади загальної середньої освіти (початкові школи).

3. Мета та завдання практики

Мета практики: закріплення та поглиблення теоретичних знань, отриманих студентами в процесі вивчення педагогічних, психологічних та фахових дисциплін, формування загальних та спеціальних (фахових) компетентностей майбутніх учителів початкових класів.

Завдання практики полягають у формуванні загальних і спеціальних (фахових) компетентностей, зокрема, здатностей:

- до збереження та примноження моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК-2);
- до оцінювання та забезпечення якості виконуваних робіт (ЗК-3);
- працювати в команді (ЗК-4);
- виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК-5);
- пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК-6);
- діяти соціально відповідально і свідомо (ЗК-7);
- діяти на основі етичних міркувань (ЗК-8).
- спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово (СК-1);
- орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними у професійній діяльності (СК-2);
- управляти власними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організовувати їхню пізнавальну діяльність (СК-4);
- організовувати освітній процес в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій (СК-6);
- здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства (СК-11);
- доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи (СК-12);

– до здійснення діагностики щодо вивчення особливостей індивідуального розвитку учнів початкової школи та узагальнення результатів.

4. Результати проходження практики

Відповідно до Освітньо-професійної програми 013.00.01 Початкова освіта за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти проходження навчальної (психолого-педагогічної) практики забезпечує оволодіння студентами такими результатами навчання:

- РН-01 – організувати монологічну, діалогічне та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти;

- РН-03 – критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних та етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі;

- РН-04 – спілкуватися із професійних питань засобами державної та іноземної мов в усній та письмових формах, застосовувати в освітньому процесі прийоми збагачення усного й писемного мовлення молодших школярів;

- РН-08 – організувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування;

- РН-09 – планувати й організувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи;

- РН-11 – збирати, інтерпретувати та застосовувати дані у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності.

5. Структура практики

Етапи проходження практики та види діяльності студентів	Розподіл годин між видами робіт
Етап I. Організаційний	
1. Ознайомлення зі змістом та завданнями навчальної (психолого-педагогічної) практики та вимогами щодо оформлення звітної документації	3
2. Ознайомлення з правами та обов'язками студентів-практикантів	3
3. Розроблення дорожньої карти на період проходження навчальної (психолого-педагогічної) практики	3
4. Розроблення та ведення портфоліо «Особистісно-професійне зростання студента»	15
Разом	24

Етап II. Дослідницький		
За умови проходження практики на базі ЗЗСО (початкова школа) Вивчення фізичного розвитку учня першого класу (загальний фізичний розвиток, стан здоров'я, розвиток аналізаторів) (за можливості)	За умови проходження студентами практики у дистанційному форматі Діагностична картка особистісно-професійного розвитку студента-практиканта спеціальності «Початкова освіта»	6
Вивчення індивідуальних особливостей розвитку учня/учениці початкової школи (емоційно-вольова, пізнавальна сфери, навчальна мотивація)		6
Оформлення картки індивідуального розвитку учня/учениці початкової школи		6
Розроблення інформаційних матеріалів для батьків щодо подолання рівня тривожності у дітей молодшого шкільного віку, що пов'язана з війною	Розроблення інформаційних матеріалів для батьків щодо подолання рівня тривожності у дітей молодшого шкільного віку, що пов'язана з війною	12
Добірка п'яти розвивальних ігор (назва, мета, завдання, правила, зміст гри) для розвитку психічних процесів учнів початкової школи	Добірка п'яти розвивальних ігор (назва, мета, завдання, правила, зміст гри) для розвитку психічних процесів учнів початкової школи	6
	Разом	36
Етап III. Самостійна робота		
Виконання завдань самостійної роботи		20
	Разом	20
Етап IV. Рефлексійний		
1. Підготовка звітної документації, створення відерефлексії		8
2. Захист звіту на підсумковій конференції.		2
	Разом	10
	Усього	90

6. Зміст практики

6.1. Особливості організації і проведення практики

Програма навчальної (психолого-педагогічної) практики розроблена для студентів 1-го курсу спеціальності «Початкова освіта» відповідно до вимог «Положення про проведення практики студентів Київського університету імені Бориса Грінченка» (наказ від 21.12.2018 р. № 828), «Методичних рекомендацій з розроблення програм практики здобувачів вищої освіти» (наказ від 19.09.2019 р. № 602). Завдання практики побудовані з урахуванням змісту навчальних дисциплін «Людинознавство», «Педагогіка», «Психологія» та спрямовані на закріплення теоретичних знань, отриманих під час навчання, а також набуття і вдосконалення практичних навичок та вмінь щодо вивчення особливостей організації освітнього процесу в початковій школі та психолого-педагогічного супроводу індивідуального розвитку учня/учениці початкової школи.

Підготовка до проходження студентами практики здійснювалася у перебігу виконання міждисциплінарних проєктів, відвідування лінійки майстер-класів. У перебігу цих заходів обговорювалися питання щодо особливостей створення портфоліо «Особистісно-професійне зростання студента», проведення психолого-педагогічної діагностики психічного, фізичного розвитку учнів/учениць початкової школи.

Зміст і завдання навчальної (психолого-педагогічної) практики студенти виконують на базі закладу загальної середньої освіти (початкова школа) чи/або у дистанційному форматі упродовж 2 тижнів. Програма практики охоплює чотири етапи: організаційний, дослідницький, самостійна робота, рефлексійний.

На першому етапі студенти ознайомлюються із змістом, завданнями навчальної (психолого-педагогічної) практики, правами та обов'язками студентів-практикантів; вимогами до звітної документації, створюють дорожню карту студента-практиканта; беруть участь у співбесіді з директором, заступником директора з навчально-виховної діяльності, вчителями початкових класів щодо особливостей організації освітнього процесу початкової школи; ознайомлюються зі шкільною документацією, тематично-календарним плануванням; здійснюють спостереження за організацією навчально-пізнавальної діяльності учнів початкової школи за інтегрованим тематично-проєктним навчанням відповідно до положень Концепції нової української школи (інтеграція змісту, формування компетентностей учнів початкової школи, діяльнісний підхід до навчання, застосування інтерактивних методів навчання).

Метою другого етапу практики є психолого-педагогічна діагностика психічного, фізичного розвитку учня початкової школи. На цьому етапі студенти здійснюють вивчення особливостей реалізації психолого-педагогічного супроводу учня в початковій школі: суб'єкт-суб'єктної взаємодії вчителя з учнем (врахування індивідуальних особливостей); створення позитивного мікроклімату в класі; вивчення стану фізичного розвитку учня початкової школи за такими показниками: відповідність віку дитини антропометричним показникам; спостереження за поведінковими проявами індивідуальних особливостей розвитку дітей молодшого шкільного віку; проведення студентами психолого-педагогічної діагностики індивідуальних особливостей розвитку емоційно-вольової, пізнавальної сфер учня початкової школи. За результатами вивчення індивідуальних особливостей розвитку учня/учениці студентом оформлюється їхня індивідуальна картка. Студенти, які проходять практику в дистанційному форматі, здійснюють самодіагностику особистісно-професійного розвитку.

На цьому етапі студенти розробляють інформаційні матеріали для батьків щодо подолання рівня тривожності у дітей молодшого шкільного віку, що пов'язана з війною, а також здійснюють підбір п'яти розвивальних ігор для розвитку психічних процесів учнів початкової школи.

На третьому етапі (самостійна робота) студенти наповнюють Е-портфоліо «Особистісно-професійного зростання студента» матеріалами: дорожньою картою виконання

завдань навчальної (психолого-педагогічної) практики, матеріалами для проведення діагностики індивідуального розвитку учня (за умов проходження практики в дистанційному форматі – матеріалами для особистісно-професійного розвитку студента), добіркою з п'яти розвивальних ігор для розвитку психічних процесів учнів початкової школи, інформаційними матеріалами для батьків щодо подолання рівня тривожності у дітей молодшого шкільного віку, що пов'язана з війною (форма інформаційного освітнього продукту на вибір студента), відеорефлексією.

Четвертий етап – передбачає оформлення студентами звітної документації та підготовку до участі у звітній конференції.

6.2. Завдання для самостійної роботи та/або перелік індивідуальних завдань для студентів

Створення Е-портфоліо «Особистісно-професійного зростання студента».

Наповнення рубрик:

1. Дорожня карта студента-практиканта.
2. Діагностична картка індивідуального розвитку учня/учениці початкової школи (за умов проходження практики в дистанційному форматі – діагностична картка особистісно-професійного розвитку студента).
3. Інформаційні матеріали для батьків щодо подолання рівня тривожності у дітей молодшого шкільного віку, що пов'язана з війною (форма розробленого освітнього продукту на вибір студента).
4. Добірка п'яти розвивальних ігор (назва, мета, завдання, правила, зміст гри) для розвитку психічних процесів учнів початкової школи.
5. Відеорефлексія.

6.3. Обов'язки студентів під час проходження практики

1. Взяти участь в установчій та підсумковій конференціях із навчальної (психолого-педагогічної) практики.
2. Своєчасно прибути на базу практики.
3. Виконувати правила внутрішнього розпорядку закладів загальної середньої освіти, що визначені базами для навчальної (психолого-педагогічної) практики.
4. Виконати в повному обсязі всі завдання, передбачені програмою практики.
5. Відповідально виконати завдання практики, оформити звіт за результатами практики.
6. Захистити звіт про виконання завдань практики на звітній конференції.

6.4. Обов'язки керівників практики від Університету та від бази практики

Обов'язки керівників практики від кафедри:

На організаційному етапі керівники практики:

1. Розробляють програму практики, тематику індивідуальних завдань на період проходження практики.
2. Беруть участь у розподілі студентів за базами практики.
3. Ознайомлюють студентів із програмою практики, метою, завданнями, критеріями оцінювання, системою та формами звітності.
4. Беруть участь в установчій конференції.
5. Погоджують індивідуальні плани студентів-практикантів.

На основному етапі

1. Керівники практики надають студентам під час виконання завдань практики методичну допомогу.
2. Проводять індивідуальні та групові консультації щодо виконання завдань практики.

3. Надають допомогу студентам в узагальненні результатів практики.

На підсумковому етапі

1. Керівники практики консультують студентів щодо підготовки звітної документації.
2. Беруть участь у звітній конференції практики.
3. Оцінюють результати проходження студентами практики.

Обов'язки керівників практики від бази практики:

1. Ознайомлюють студентів-практикантів з правилами внутрішнього розпорядку та функціональними обов'язками вчителів початкових класів.
2. Контролюють виконання студентами-практикантами програми практики.
3. Оцінюють якість виконуваних робіт студентами-практикантами.
4. Складають характеристики на студентів-практикантів.

7. Контроль навчальних досягнень

7.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Види робіт/діяльності студента	Форма звітності	Кількість балів		
		За одиницю	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Оформлення портфоліо «Особистісно-професійне зростання студента»	Ел. ресурс	10	1	10
Наповнення портфоліо «Особистісно-професійне зростання студента»:				
- дорожня карта студента-практиканта	Ел. ресурс	5	1	5
- діагностична картка індивідуального розвитку учня (за умов проходження практики в дистанційному форматі – діагностична картка особистісно-професійного розвитку студента)	Ел. ресурс	30	1	30
- інформаційні матеріали для батьків щодо подолання рівня тривожності у дітей молодшого шкільного віку, що пов'язана з війною (форма інформаційного освітнього продукту на вибір студента)	Ел. ресурс	5	5	25
- добірка п'яти розвивальних ігор для розвитку психічних процесів учнів початкової школи	Ел. ресурс	4	5	20
Відерефлексія про проходження навчальної практики	Др. ресурс	10	1	10
		Разом		100
Максимальна кількість балів: 100				

7.2. Перелік звітної документації

Звітна документація навчальної (психолого-педагогічної) практики подається у портфоліо «Особистісно-професійне зростання студента». Обов'язковими структурними компонентами портфоліо є:

1. Дорожня карта студента-практиканта.
2. Діагностична картка індивідуального розвитку учня першого класу (за умови проходження практики в дистанційному форматі – діагностична картка особистісно-професійного розвитку студента-практиканта).
3. Інформаційні матеріали для батьків щодо подолання рівня тривожності у дітей молодшого шкільного віку, що пов'язана з війною (форма інформаційного освітнього продукту на вибір студента).
4. П'ять розвивальних ігор для розвитку психічних процесів учнів початкової школи.
5. Відеорефлексія про проходження навчальної (психолого-педагогічної) практики.
Тривалість відеорефлексії – до 2 хв. Зміст відеорефлексії має містити короткі висновки про виконану роботу за результатами навчальної (психолого-педагогічної) практики.

7.3. Система контролю та критерії оцінювання

Підсумковий контроль здійснюється після завершення виконання завдань навчальної (психолого-педагогічної) практики в початковій школі та захисту звіту про проходження практики.

Критерії оцінювання

Завдання	Критерії	Бали
Створення портфоліо «Особистісно-професійне зростання студента»	- структура портфоліо відповідає поставленим завданням, в повній мірі розкриває результати досліджень, вирізняється самостійністю та оригінальністю, має оформлення відповідно до вимог, наявні всі обов'язкові елементи. У матеріалах портфоліо відсутні орфографічні та стилістичні огріхи. Технічне оформлення портфоліо вирізняється оригінальністю та творчістю;	7-10
	- у змісті портфоліо є деякі стилістичні й орфографічні огріхи, наявні не всі обов'язкові структурні елементи, не достатньо простежується авторський підхід до його створення;	3-6
	- структура портфоліо не в повній мірі розкриває завдання практики, зустрічаються запозичені матеріали інших студентів, в оформленні наявні технічні помилки, відсутні фото- і відеоматеріали	1-2
Всього:		10
Дорожня карта студента на період проходження практики	- у змісті дорожньої карти чітко визначено завдання практики та терміни їх виконання;	3-5
	- у змісті дорожньої карти не в повній мірі відображено завдання практики.	1-2
Всього:		5
Матеріали для проведення діагностики	- у портфоліо підготовлено і розміщено усі передбачені програмою навчальної (психолого-педагогічної) практики матеріали для діагностики індивідуального розвитку учня	25-30

індивідуального розвитку учня (за умови проходження практики в дистанційному форматі – матеріали для діагностики особистісно-професійного розвитку студента)	(діагностики особистісно-професійного розвитку студента);	
	- у портфоліо підготовлено і розміщено не усі передбачені програмою навчальної (психолого-педагогічної) практики матеріали для діагностики індивідуального розвитку учня (діагностики особистісно-професійного розвитку студента), які частково відповідають завданню практики;	12-24
	- у портфоліо підготовлено і розміщено лише окремі результати проведеної діагностики індивідуального розвитку учня (діагностики особистісно-професійного розвитку студента), які свідчать про формальний підхід до виконання завдання практики.	1-11
Всього:		30
Інформаційні матеріали для батьків щодо подолання рівня тривожності у дітей молодшого шкільного віку, що пов'язана з війною (форма інформаційного освітнього продукту на вибір студента)	Зміст інформаційного освітнього продукту відповідає обраній проблематиці. Його дизайн вирізняється оригінальністю, творчістю, самостійністю. Матеріали мають практичну значущість, зміст є адресним, інформативним та багатоаспектним. Розроблений освітній продукт має практичну значущість, вирізняється авторським баченням вирішення проблеми.	20-25
	Розроблений інформаційний освітній продукт не достатньо розкриває проблему дослідження, порушено логіку викладу матеріалу. Матеріали, що подані у ньому не мають інформативної та художньо-естетичної привабливості. Тематика та дизайн запозичені у інших авторів.	10-19
	Зміст розробленого інформаційного освітнього продукту опосередковано розкриває тематику, у змісті має місце порушення логіки викладу матеріалу, мають місце технічні та граматичні огріхи. Розробка не вирізняється самостійністю та оригінальністю.	1-9
Всього:		25
Добірка п'яти розвивальних ігор для розвитку психічних процесів учнів початкової школи	- добірка розвивальних ігор для розвитку психічних процесів учнів початкової школи відповідає всім означеним вимогам; її оформлення вирізняється оригінальністю, творчістю, самостійністю. Матеріали, що представлені у добірці зрозумілі та доступні учням початкової школи, мають практичну значущість. Використано різноманітні техніки подання матеріалу.	15-20
	- представлено менше п'яти розвивальних ігор (2-3), порушено логіку їх викладу матеріалу. Матеріали, що подані у добірці не враховують вікові особливості дітей молодшого шкільного віку, не мають інформативної та художньо-естетичної привабливості, бракує самостійності та творчості.	1-14
Всього:		20

Відеорефлексія про проходження навчальної (психолого-педагогічної) практики	- відеорефлексія про проходження практики в повній мірі відображає результати виконаних завдань. Вирізняється ґрунтовністю, самостійністю, аналітичним викладом матеріалу, умінням узагальнювати матеріали, робити висновки, проводити рефлексію власної діяльності, проектувати етапи особистісно-професійного зростання щодо реалізації завдань практики;	5-10
	- відеорефлексія про проходження практики має ознаки формального викладу матеріалу, відсутні узагальнення, висновки. Текст містить стилістичні та орфографічні помилки. Рефлексія не містить міркувань щодо власних результатів проходження практики.	1-4
Всього:		10
Разом:		100 балів

7.4. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
Fx	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

8. Рекомендовані джерела

Основна:

1. Державний стандарт початкової освіти / Затверджено постановою Кабінету

Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний%20стандарт%20початкової%20освіти.pdf> (дата звернення 09.01.2020).

2. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. Концепція Нової української школи: документ пройшов громадські обговорення і ухвалений рішенням колегії МОН 27/10/2016. URL: <http://zakinppo.org.ua/images/2017/docs/10/konczepczyiya.pdf> (дата звернення 09.01.2020).

3. Розвиток пізнавальних процесів дитини / Упорядники : С. Максименко, К. Максименко, О. Главник. Київ : Мікрос-СВС, 2003. 112 с.

4. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Грамота, 2013. 504 с.

5. Фіцула М. М. Педагогіка: навчальний посібник. Київ : Богдан, 2013. 232 с.

Додаткова:

1. Антипін Є. Педагогічна антропологія : навч.-метод. посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. 212 с.

2. Всеосвіта. Збірник «Дидактичні ігри та вправи для розвитку мовлення дітей». З досвіду роботи А. М. Голобродської. URL: <https://vseosvita.ua/library/zbirnik-didacticni-igri-ta-vpravi-dla-rozvitku-movlenna-ditej-174410.html> (дата звернення 22.03.2022)

3. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja; za zag. red. H. M. Bibik. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с. Розділ 4. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/Новини/2018/12/12/11/20-11-2018rekviz.pdf> (дата звернення 10.01.2022).

4. Підтримка батьків та дітей під час війни. Поради із підтримання психічного і фізичного здоров'я, безпеки, харчування, освіти та розвитку. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/parents-children-support-during-military-actions> (дата звернення 23.03.2022).

5. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти» (з дипломом молодшого спеціаліста) : Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі, та сільського господарства України (Мінекономполітики) від 23.12.2020 № 2736-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> (дата звернення: 23.01.2022).

6. Психологічні особливості студентського віку. На допомогу кураторам. Вип. 3 / [укладачі : Л. М. Яворовська, Р. Ф. Камишнікова, О. Є. Поліванова, С. Г. Яновська, С. М. Куделко]. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. 88 с. URL : http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/9397/2/Psychologichni_osoblyvosti_2013_3.pdf (дата звернення 10.01.2022).

7. Сидоренко В. В. Концептуальні засади Нової української школи: ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати. *Методист*. 2018. №5 (травень). URL: http://lib.iitta.gov.ua/710778/1/Стаття_Сидоренко_Рубрика%20методист.pdf (дата звернення 10.01.2022).